

Verbeelding onderweg

Verbeelding onderweg

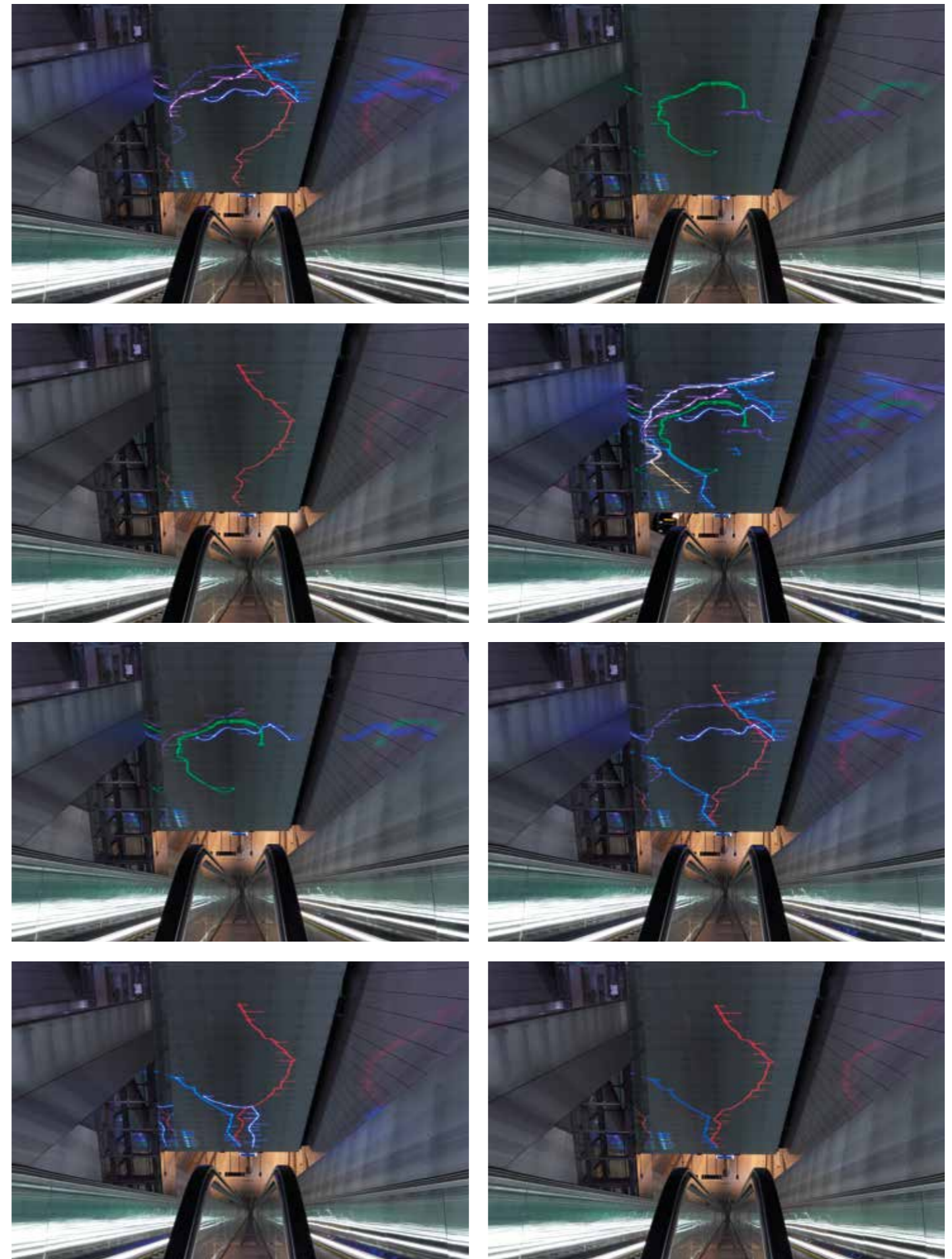
Kunst in de Noord/Zuidlijn

Marjan Laaper - Nederland

Haltes van een leven

Station Vijzelgracht

—“Ik wilde Shaffy beschrijven aan de hand van de mensen die een belangrijke rol hebben gespeeld in zijn leven en die hem gevormd hebben.”

Zoals vrijwel alle Nederlanders kende ze zijn liedjes, maar over het leven van Ramses Shaffy wist Marjan Laaper eigenlijk niet zoveel. Dus verdiepte zij zich in de autobiografie *We zien wel!* (2011) van Sylvester Hoogmoed. Ze las hoe hij in 1933 geboren werd in een Parijse voorstad als zoon van een Egyptische diplomaat en een Pool-Russische gravin die beweerde de enige Romanov te zijn die de Russische Revolutie had overleefd. Vader vertrok al snel na zijn geboorte. Moeder stuurde hem op zevenjarige leeftijd naar een tante in Utrecht maar die kon hem ook niet onderhouden waardoor hij eerst in een kindertehuis en later bij een pleeggezin terecht kwam. Shaffy debuteerde in 1955 bij de Nederlandse Comedie, begon negen jaar later zijn eigen muziektheatergroep, legde het aan met mannen en vrouwen, ging bij de Bhagwan en groeide als chansonnier uit tot symbool van de vrijgevochten jaren zestig.

“Als je dat allemaal leest, krijg je een andere blik op die man”, was Laapers ervaring. “Dat hij ondanks zo’n jeugd toch uitgroeide tot icoon is indrukwekkend. Maar het verklaart ook dat wilde leven waarin hij voortdurend op zoek was: spiritueel, binnen de kunst, in de drank, binnen relaties.”

Laaper maakt vooral videokunst waarin natuurlijke cycli en vergankelijkheid centraal staan. Voor het Ramses Shaffy Art Project, dat in 2011 werd geïnitieerd om station Vijzelgracht van een eerbetoon aan de twee jaar eerder overleden acteur te voorzien, wilde ze iets maken dat meer is dan alleen een portret. “Ik wilde zijn leven tonen. En van levensloop kwam ik al snel op levenslijnen. Ze zijn te lezen in je handpalm en beschrijven volgens sommigen het lot. Ik wilde Shaffy beschrijven aan de hand van de mensen die een belangrijke rol hebben gespeeld in zijn leven en die hem gevormd hebben.”

De biografie werd een serieus studieobject. Van alle personages maakte Laaper een uittreksel. “Ik had een groslijst van wel zestig namen maar slechts plaats voor 28 verhaallijnen. De biografie liet in telefoongesprekken en mailwisselingen soms weten het jammer te vinden dat sommige mensen afvielen. Maar het gaat om het geheel. Het is een poëtisch portret.”

RODE DRAAD

“Juist door hun afwezigheid waren zijn biologische ouders belangrijk voor Ramses. Die moesten dus in ieder geval vertegenwoordigd zijn. Ik heb de lijn van zijn moeder rood gekleurd omdat het gemis een rode draad in zijn leven was.”

Natuurlijk is één van de lijnen gewijd aan Liesbeth List. “Hij heeft niet alleen heel lang en veel met haar gewerkt, ze hebben ook een vergelijkbaar verleden. List is net als Shaffy opgegroeid in een pleeggezin. Ze kan bijna gezien worden als zijn alter ego en samen werden ze beroemd. Daarnaast heb ik ook gekozen voor iemand als Edith Huijjer. Zij verzorgde hem tijdens zijn laatste levensjaren in het Sarphatius, toen hij leed aan het syndroom van Korsakov en niet meer zo *in the picture* was.”

Van de vele geliefden die Shaffy versleten heeft, koos Laaper heel bewust voor twee mannen. “In het begin deed hij nog wel alsof hij op vrouwen viel, maar met Joop Admiraal kwam hij voor het eerst uit de kast. Zij waren een gezien stel. Veel minder bekend is Vincent Walter. Hij was veel jonger dan Shaffy en is aan de relatie onderdoor gegaan. Hij werd alcoholist – het nummer *Ik drink* is toepasselijk voor hun leven – en stierf op 46-jarige leeftijd. Er zat een sterk destructieve kant aan dat flamboyante bestaan en ook dat wilde ik laten zien.”

Laaper schetst Shaffy via zijn omgeving, maar zijn portret is tevens een tijdsbeeld en staat symbool voor een generatie. “Kitty Courbois, Ellen Vogel, Ko van Dijk, Mary Dresselhuys, Albert Mol – dat zijn toch de iconen van het Nederlandse toneel uit die tijd. Dit werk is een ode aan dat creatieve volkje uit Amsterdam.”

MAANDEN OP DE ROLTRAP

Als basis voor haar portret greep Laaper terug op een foto van W.A. Top uit 1968. Shaffy is dan in de bloei van zijn leven en op het toppunt van zijn roem. Het is een van de weinige foto's waar hij geen hoed op heeft, nadrukkelijk poseert of dromerig wegstijgt. Hier geen maskerade of spel, Shaffy lijkt voor heel even met zichzelf samen te vallen.

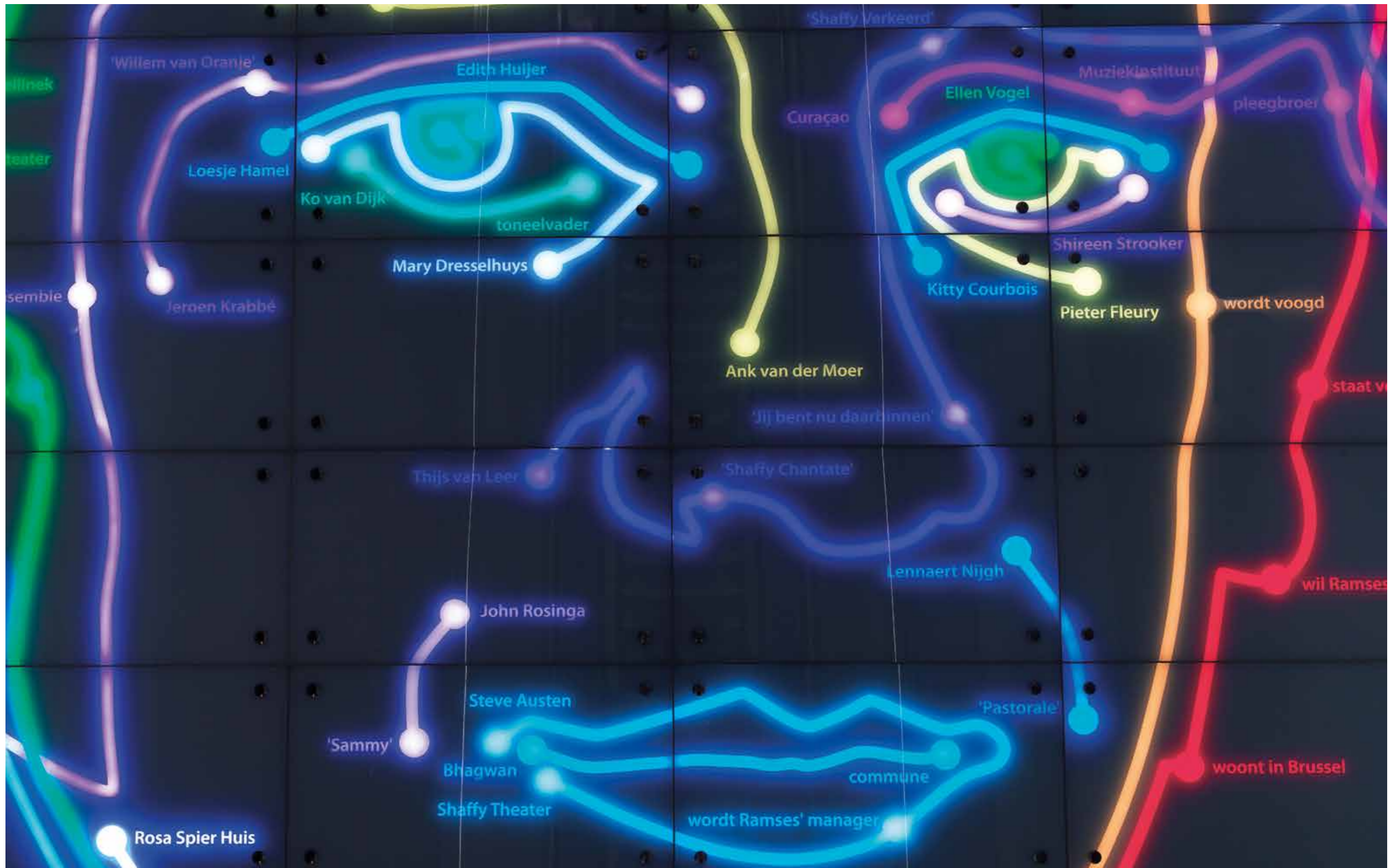
"Die foto terugbrengen tot enkel contouren was best lastig", erkent Laaper. "Filters over het beeld leggen werkte niet dus moest ik eerst onderzoeken welke gezichtslijnen bepalend zijn en daarna spelen met de verschillende levenslijnen. De moeilijkheid is ook nog dat ze oplichten, vergelijkbaar met een fotonegatief. Wat normaal donker is, wordt hier licht. Ik heb maanden op de roltrap gezeten, in de winter en met een dikke jas aan, om het ter plekke zo te programmeren dat het werkt."

De LED-verlichting komt langzaam opzetten. Een paar keer per uur is Shaffy's gezicht als geheel te zien. Laaper ontwierp 39 verschillende sequenties waarin het portret lijn voor lijn wordt opgebouwd. "Daardoor kan het er soms abstract uitzien: als een landschap of een sterrenformatie. Maar mensen kunnen er ook een metroplaattegrond in zien."

Naast de lijnen staan woorden. Titels van Shaffy-hits als *Zing, vecht, huil, bid, lach, werk en bewonder* of *Als het stormt*. Maar ook korte, feitelijke mededelingen als 'krijgt kind', 'verlaat man' of 'wordt verliefd'. Reizigers die de langste roltrap van de Benelux afdalen kunnen zich hier aan spiegelen. "Dat is het universele aan het werk", stelt Laaper. "Het gaat ook om de reis van je eigen leven." ❧

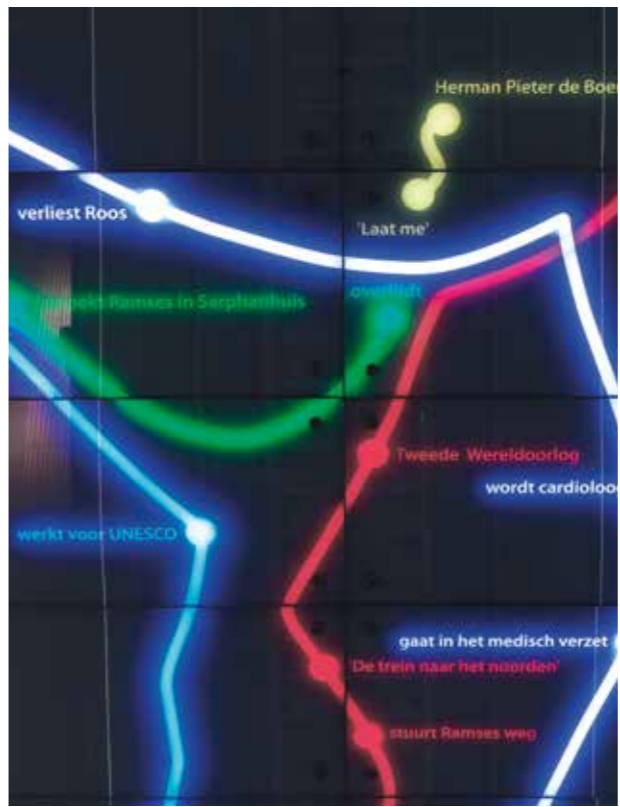
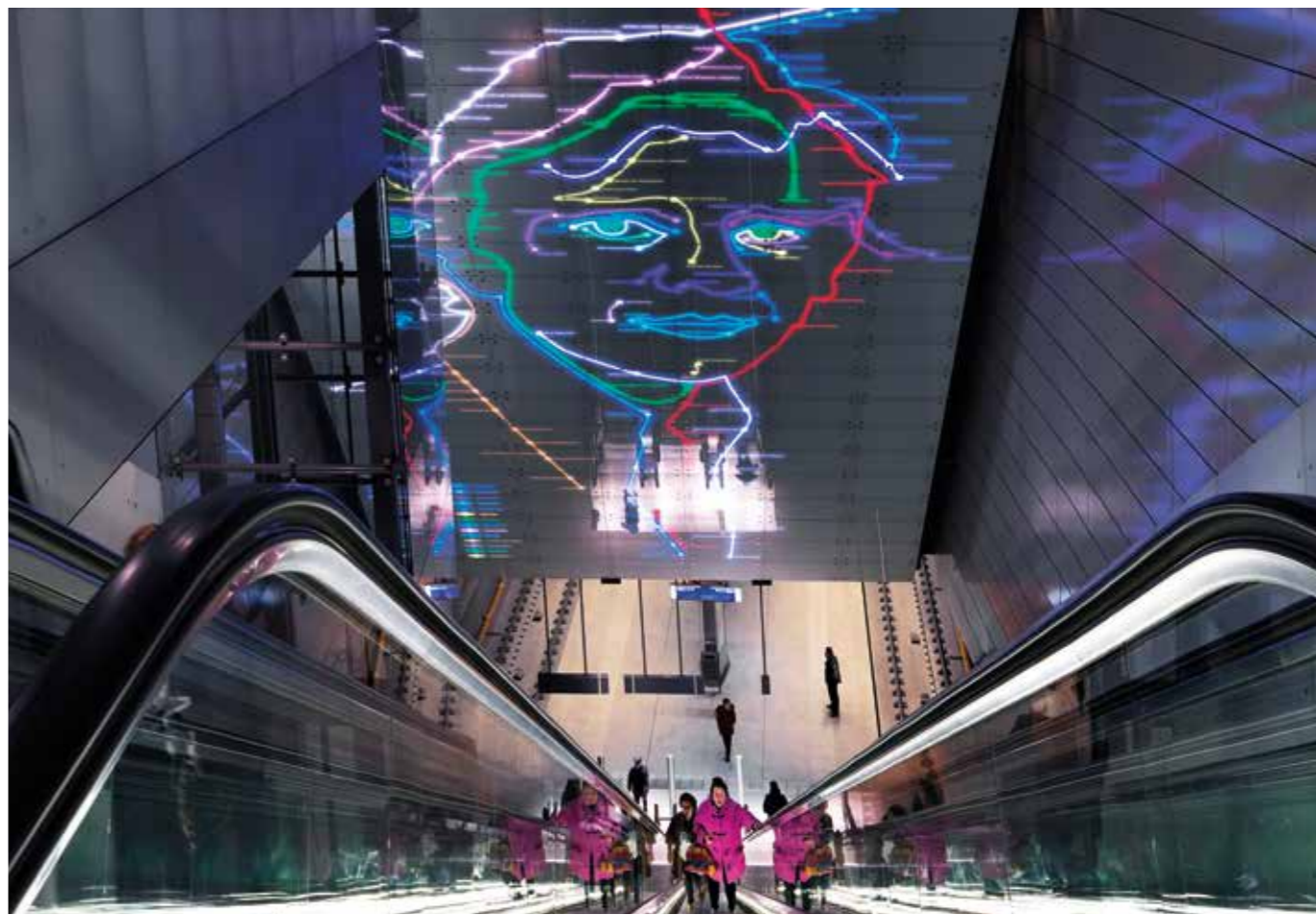
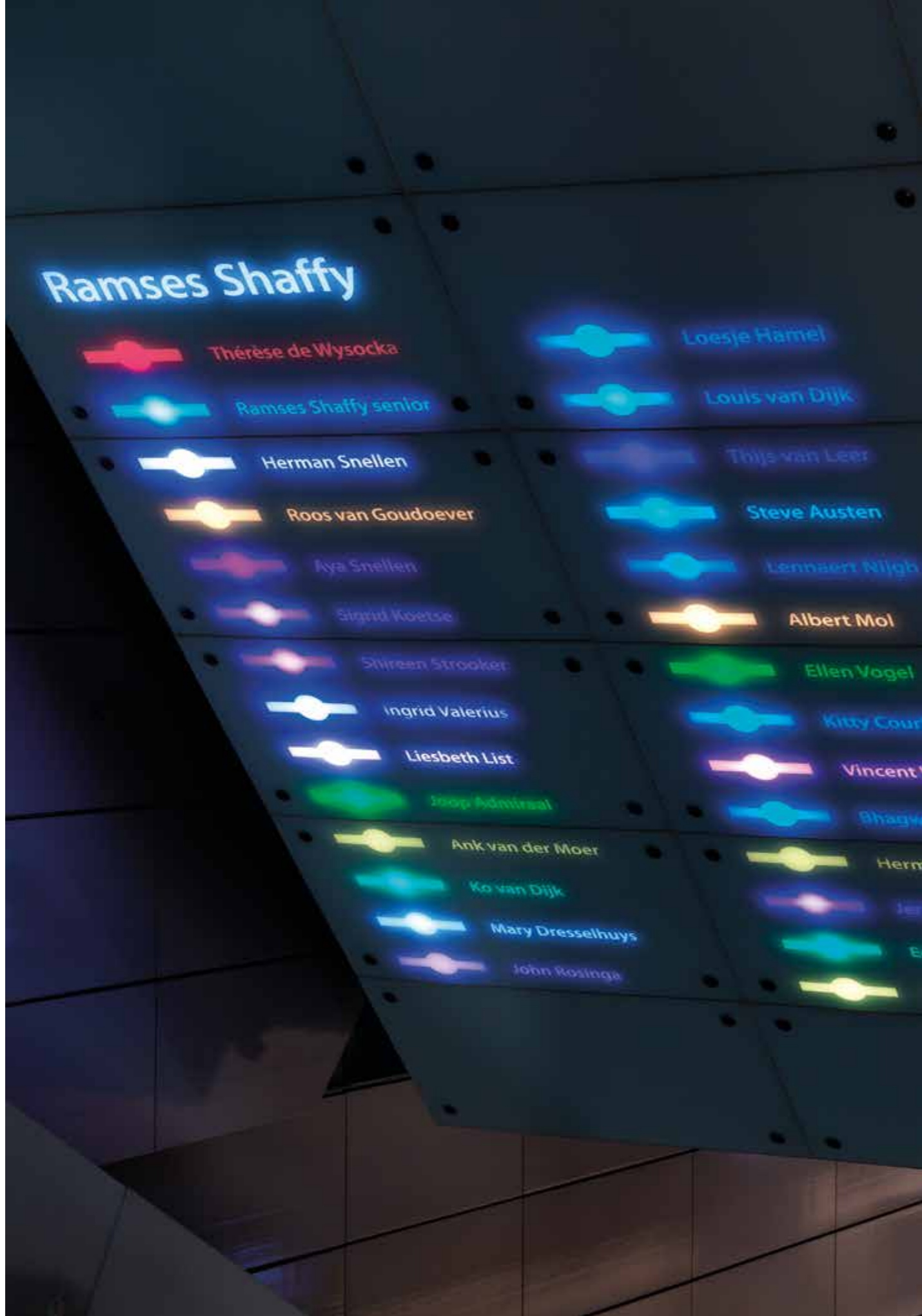
CS 4 MIN
52°21'41.569"
4°53'30.57"
+MV 26,00-27,00 M
VIJZELGRACHT

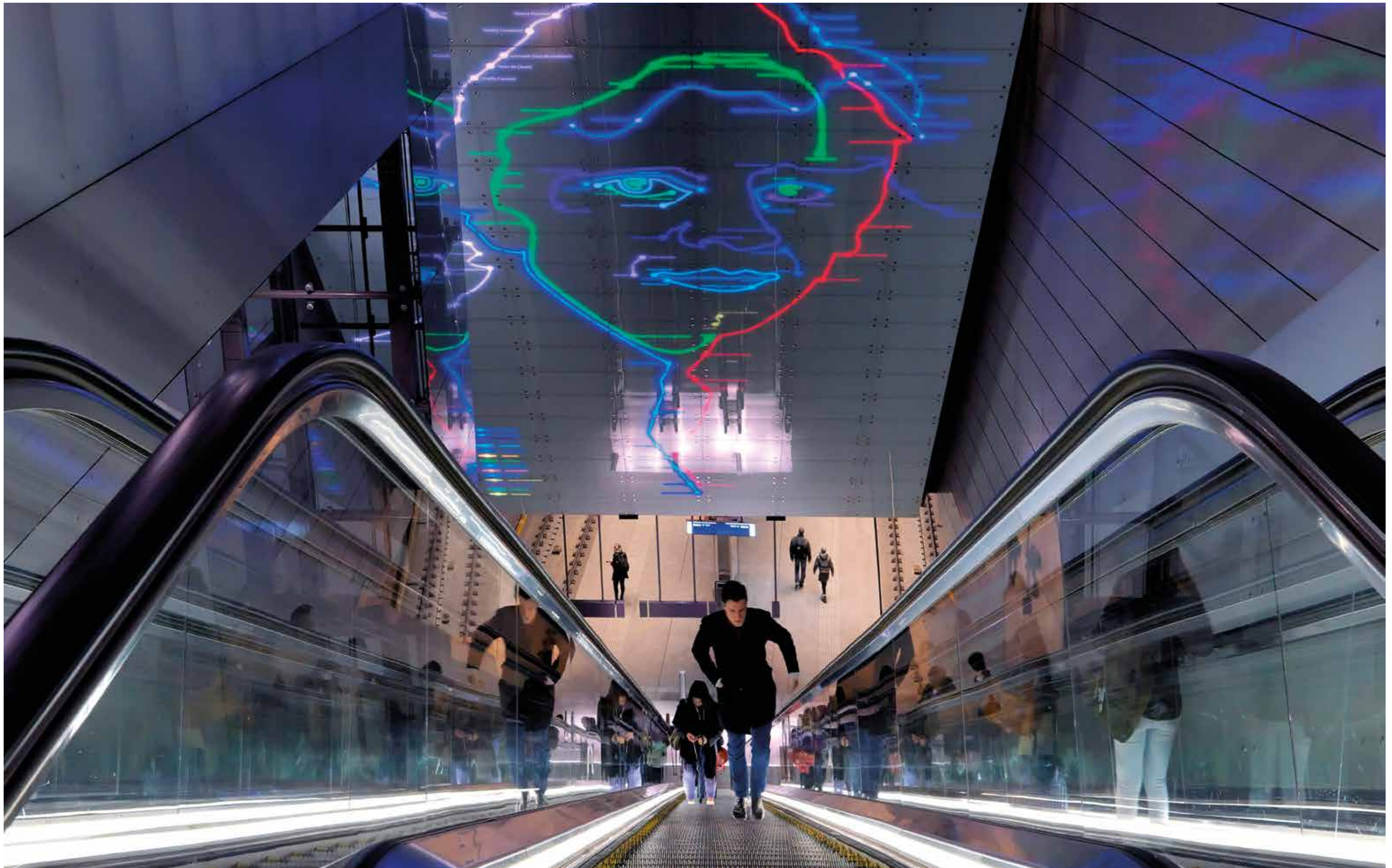

CS 4 MIN
 52°21'41.569" 4°53'30.57"
 +MV 26,00-27,00 M
 VIJZELGRACHT

—“Ik heb maanden op de roltrap gezeten, in de winter en met een dikke jas aan, om het ter plekke zo te programmeren dat het werkt.”

M52

Marjan Laaper - Nederland

Haltes van een leven

Station Vijzelgracht

